

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Коновалова О.В.

кандидат мистецтвознавства, доцент;

Бобко М.М.

магістр,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ОБРАЗ БОРИСА ГРІНЧЕНКА В УКРАЇНСЬКОМУ МИСТЕЦТВІ

Тяжка праця та незламний дух Бориса Грінченка надихнула багатьох митців і його образ стали втілювати в мистецтво.

Перший в Україні пам'ятник упорядника «Словника української мови» було встановлено в селі Олексіївка Луганської області у 1988 році поруч з Меморіальним музеєм Бориса Грінченка та Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка. Автор пам'ятника – луганський скульптор Іван Михайлович Чумак. Кругла скульптура створена по пояс. Вона зображує письменника з гордо піднятою головою, який склавши руки, тримає книгу. Він неначе проводить поглядом студентів, які йдуть на навчання.

Також у 1988 році, на відзнаку 125-ї річниці з дня народження Бориса Грінченка, на фасаді будинку по вул. Гоголівській в місті Київ, 8 в якому він жив встановлено меморіальну дошку. Вона виготовлена скульптором Анатолієм Черемисом з темно-сірого граніту у вигляді розкритого тому, з горельєфним бронзовим портретом письменника. Містить напис: «У цьому будинку в 1902–1905 роках жив видатний український письменник, вчений, упорядник «Словника української мови» Борис Дмитрович Грінченко».

Ще один пам'ятний знак в вигляді горел'єфу був встановлений на честь Бориса Грінченка у Львові на вул. Лисенка на будівлі Наукового товариства ім. Шевченка. На ній вказано, що «таблиця була відновлена в 2002 році на відзначення плідної співпраці Бориса Грінченка з науковим товариством імені Шевченка». Митець зображений в фас, проте голова повернута вліво і приопущена вниз. Рукою тримає розгорнуту книгу.

В 2011 році з нагоди 20ї річниці незалежності України в Києві на вулиці Воровського 18/2 (нині Бульварно-Кудрявська) біля ректорату Київського університету імені Бориса Грінченка відкрито пам'ятник письменнику. Київські освітяни та викладачі зі студентами університету протягом двох років збирали кошти на встановлення монумента. Скульптор Микола Обезюк та архітектор Микола Босенко попрацювали над тим, щоб якнайвдаліше передати образ великого митця глядачам. Місцезнаходження робити обрано не випадково: на початку ХХ століття на вулиці Воровського, 26 (з 2014 року вул. Бульварно-Кудрявська) у колишньому приміщенні Товариства сприяння початковій освіті

він читав лекції і проводив літературно-мистецькі вечори. Ідея спорудити пам'ятник Борису Грінченку була реалізована завдяки особистій підтримці Голови Київської міської державної адміністрації Олександра Попова. За його дорученням Шевченківська районна державна адміністрація (голова – Сергій Зімін) та комунальні служби міста виконали комплекс робіт з упорядкування скверу. Монумент являє собою бронзову фігуру науковця в повний зріст, встановлену на гранітний постамент. Лівою рукою Грінченко спирається на стопку з чотирьох книг – створений ним словник української мови. На лицьовій стороні пам'ятника написані слова Бориса Дмитровича: «Україна. В цьому слові для мене все».

Можемо знайти втілення образу Бориса Грінченка в живописі.

Наприклад, член спілки художників України, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Крюкова Ганна написала в 2013 році живописний твір «Борис Дмитрович Грінченко з учнями». Робота виконана в техніці олійного живопису і має розміри 120x150 см. На полотні написано Бориса Грінченка в оточенні чотирьох учнів: трьох юнаків, зображених в профіль та одну дівчинку в фас. Один учень тримає в руках відкриту книгу, імовірно читає щось вголос для всіх. Всі одягнені в традиційний український одяг.

Цього ж року і в цій же техніці Олександр Бородай – заслужений художник України, член спілки художників України, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв створив роботу під назвою «Борис Дмитрович Грінченко в колі сім'ї». Живописний твір має розміри 120x150 см. На полотні зображений письменник з дружиною Марією, які сидять за столом, та донькою Анастасією, що підійшла до батьків. Інтер'єр кімнати виконаний в теплих тонах. На полотні поглядом знаходимо багато традиційних українських символів, таких як: вишиванки у батьків, червоне намисто, квітчаста хустка та бандура.

В 2016 році заслужений художник України, член спілки художників України, доцент кафедри образотворчого мистецтва Інституту мистецтв Буйгашева Алла створила портрет Бориса Грінченка. Розміри роботи – 120x90 см. Матеріали – полотно, олія. Портрет написано в теплих тонах на білому фоні.

Розглянуті живописні роботи на даний час знаходяться в адміністративному корпусі Київського університету імені Бориса Грінченка за адресою вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2 в Києві.

Далі розглянемо приклади зображення Бориса Грінченка в графічних творах.

В 1998 році до 135-річчя дня народження письменника було випущено марку та конверт з його зображенням для видавництва «Марка України»

Художником портретів Бориса Грінченка на поштових речах є старший викладач Київського університету ім. Бориса Грінченка кафедри Образотворчого мистецтва Геннадій Задніпряний. Марка з номіналом 20 копійок вийшла в кількості 5 555 штук. На ній зображений портрет письменника на сріблястому фоні і написаного ним словника та інших книжок. В лівому нижньому куті марки бачимо рік її випуску. А в лівому верхньому куті напис

«Б. Д. Грінченко» і роки життя. Під ультрафіолетовими променями сріблястий колір марки перетворюється на золотий, а титульна сторінка «Словника української мови» стає рожево-золотиста. Сама постать митця, сторінки книг і буква «к» номіналу набувають світло-блакитного забарвлення.

Звернемо увагу, що художник зобразив Бориса Грінченка в українській сорочці, підкреслюючи цим не тільки його походження, а й патріотизм та відданість своїй країні, незважаючи на її тогочасне становище.

А вже до 150-річчя дня народження митця було випущено ювілейну монету з номіналом 2 гривні. Художником ескізів стала Наталія Фандікова, а скульпторами – Дем'яненко Володимир, Атаманчук Володимир. Монета вийшла тиражем в 20000 штук і зроблена з нейзильберу. Вага – 12,8 г, діаметр – 31 мм. Її презентація відбулась в листопаді 2013 року в Київському університеті ім. Бориса Грінченка.

На аверсі монети зображено: угорі посередині малий Державний Герб України та напис дугою «НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ», у центрі – розкрита книга, прикрашена квітковим орнаментом і пером, а на її сторінках вираз письменника «Україна. В цьому слові для мене все.»; унизу номінал – 2 гривні, рік карбування монети – 2013 (праворуч) та логотип Монетного двору Національного банку України.

На реверсі монети розміщено портрет Бориса Грінченка, ліворуч і праворуч від якого в квітковому орнаменті роки життя 1863 і 1910; внизу напис дугою – Борис Грінченко.

В 2013 році художник Георгій Варкач ввів в обіг ще один художній поштовий конверт з оригінальною маркою: «Борис Грінченко. 1863–1910».

На марці зображено розгорнуту книгу, ручку й каламар. Тираж 500 000 примірників, а на самому конверті в лівому нижньому куті – портрет Бориса Грінченка ще в молодому віці.

В 2013 році Алла Буйгашева створила гобелен під назвою «Борис Дмитрович Грінченко» і ввела образ письменника в декоративно-прикладне мистецтво. Робота створена з вовни та має розміри 120x90 см. Сам портрет виконано в теплих тонах на білому фоні, а обрамлює його рамка зі словами митця «віддав себе я праці без останку», орнаментом та роками його життя.

Список використаних джерел:

1. Львівське обласне товариство Асоціації філателістів України [електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Львів: ЛОТАФУ, 2012–2015. – Режим доступу: <http://www.filatelist.org.ua>.
2. Пастух Б. В. Борис Грінченко – безкомпромісний лицар національної ідеї / Богдан Васильович Пастух. – Луганськ: Книжковий світ, 2006. – 200 с.
3. Київський університет імені Бориса Грінченка [електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ: КУБГ, 2018. – Режим доступу: <http://kubg.edu.ua>.